

Decisiones Sacramentales, Theologicæ, Canonicæ, & Legales

In Quibus Tota materia Sacramentorum, Theologiæ Moralis, Juris Canonici, & Quæstiones plurimæ Juris Civilis explicantur, dilucidantur, & traduntur, Eruditionibus, Historiis, & Exemplis adornatæ ; Opus Episcopis, Vicariis, Parochis, Confessariis, aliisque Studiosis utile, ac jucundum In Libris novem ...

Via Lactea Sive Institutiones Juris Canonici

Chiericato, Giovanni Maria

Augustæ Vindelicorum, 1730

Tit. XI. De Injuriis, & damno dato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94613](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94613)

ut si vivum reperisset, occideret, non dicitur committere homicidium, ut notant DD. quos citat, & sequitur Eman. Gonzalez in d. cap. De castro. n. 5. De Homicid. Duobus autem modis hoc Homicidium culpabile, & injustum solet committi. Primum manifeste in rixa, motu cholerae, & aperta, ac violentae aggressionis ob vindictam in manifestum inimicum. Secundo proditorie, clam, seu per occultas insidias. Quare sciendum est, illum dici proditorem, qui occidit aliquem, cui tanquam focium, seu amicum se adjunxerat in via; nulla rixae causa interveniente; & habetur pro regula, quod Homicidium commissum sine praecedentibus inimicitis, dicatur proditorium. Nicol. in Instit. Civil. lib. 1. tit. 8. num. 31. ubi id ampliat, etiamsi non occidat ferro, sed veneno, vel quolibet alio modo; & non solum per se, sed per assassinos. Dicuntur autem Assassini, qui pecunia, vel alio pretio accepto, seu promisso, occidunt homines incautos, nihil tale ab eis praecogitantes. Maschard. Conclus. 138. num. 1. & alii DD. apud Farinacium Consil. 96. talesque dicuntur non tantum exequentes, sed etiam mandantes. cap. 1. de Homicid. libr. 6. Conciolus in Resolut. Criminal. Verb. Homicidium. resol. 5.

Quo ad Sextum. Homicidium commissum ex necessaria defensione aut vitae, aut honoris, aut honorum nulla poena punitur. Clem. Si furiosus. de Homicid. Farinac. quast. 125. num. 27. & num. 130. ubi text. & DD. Sed utrum in tali homicidio incuratur saltem Irregularitas ex defectu lenitatis? Sunt discordes DD. alii enim negant, sed alii affirmant, ut ostendit Thesaur. de Poenis Eccles. Verb. Homicidium. cap. 1. ubi notat in principio, quod dictam Irregularitatem ex defectu lenitatis incurant Judices condemnantes Malefactores ad mortem; & Milites in bello justo pugnantes; quod latius idem Thesaur. probat in Verb. Bellum. cap. 1. & in Verb. Judicis laici minus. Homicidium autem privatum voluntarium commissum ex odio, seu vindicta punitur poena mortis. tot. tit. ff. & Cod. Ad Leg. Cornel. de Siciariis. Et de Jure Canonico causat Irregularitatem; itaut homicida promoveri non possit ad Ordines. cap. fin. ubi DD. De Tempor. ordin. cap. 1. & seqq. De Homicid. Concil. Trid. sess. 14. de Ref. cap. 7. & sess. 24. de Ref. cap. 6. etiamsi homicidium fuerit occultum, & super eo publicata non sit sententia, Glossa in cit. cap. fin. de Tempor. Ordin. Farinac. quast. 119. num. 56. Et si homicida sit Clericus, ipso facto incurrit privationem beneficiorum Ecclesiasticorum, quae possidet; & fit incapax ad alia beneficia consequenda ex d. cap. 7. sess. 14. Conc. Trid. de Ref. & ostendit Thesaur. de Poenis Eccles. d. part. 2. Verb. Homicidium. cap. 1. num. 4. Quod si Homicidium commissum sit in personam Clerici, seu Sacerdotis, homicida incurrit excommunicationem Papae reservatam, prout etiam si tantum vulneraverit, vel percusserit. cap. Si quis suadente. 17. q. 4. & si sit Patronus Ecclesiae amittit Juspatronatus. cap. in quibusdam. De Poenis. Thesaur. ubi supra cap. 4.

Homicidium autem Casuale, commissum sine dolo, & sine culpa, nulla poena punitur de Jure Civili, ut tradunt omnes Criminalistae, quos allegat Farinacius quast. 126. num. 57. novissime Conciolus d. Verb. Homicidium. Resol. 4. num. 1. Neque de Jure Canonico, quia neque ex eo incurritur Irregularitas. cap. Lator. cap. Ex litteris, cum

seq. cap. Significasti. cap. Exhibita. & cap. Joannes De Homicid. Qui tamen text. intelligendunt, quando Homicidium accidit absque aliqua committentis culpa, & dummodo dabit operam reconcordes, alii enim tenent adhuc non incurri in Irregularitatem; sed alii docent, Irregularitatem incurri; & ideo in facti contingentia videndi sunt DD. quos congerunt Thesaur. de Poenis d. part. 2. Verb. Homicidium. cap. 1. num. 1. in fin. Emanuel Gonzalez in Comment. ad d. cap. De castro. num. 8. de Homicid. & Fagnanus in cap. Ad Audientiam. à num. 1. & seqq. De Homicid. tom. 6.

Quo ad Ultimum. Dicendum est, nunquam esse licitum occidere seipsum. Farinac. quast. 128. num. 25. Menoch. de Arbitr. casu 284. num. 5. & ideo qui sibi ipsi mortem infert, privatur Ecclesiastica sepultura, oblationibus, & suffragiis Ecclesiae. cap. Placuit. & ibi DD. 23. q. 5. & si sit Clericus, incurrit excommunicationem Papae reservatam, ut demonstrat Thesaurus de Poenis Eccles. d. part. 2. Verb. Manus. cap. 1. num. 1. ubi sub num. 5. limitat praedictas poenas, ut non procedant contra eum, qui ex furore, vel dementia sibi manus violentas intulit; & idem dicendum est de infirmo, qui recusat sumere medicinas à Medico praescriptas; vel nimia inedia, vel immoderatis corporis afflictionibus sibi accelerat mortem, si ob finem mortificationis, & ob acquisitionem virtutum id agat: ut dicunt mea Erotemata Eccles. cap. 11. quast. 7. & cap. 58. quast. 1.

TIT. XI.

De Injuriis, & Damno dato.

Quoniam proximus offenditur non solum per homicidia, vulnera, & mutilationem membrorum, de quibus supra disseruimus; sed etiam per injurias, & illationem damnorum; idcirco de his in praesenti breviter est agendum; & videbimus:

1. Quid sit Injuria?
2. Quot modis committatur?
3. Qua actio competat pro injuriis?
4. Quibus competat?
5. Quibus poenis puniantur injuriantes?
6. Damna illata quomodo resarciantur?

Quo ad Primum. Injuria est verbum genericum, significans omne id, quod contra Jus committitur, ut notant DD. in l. 1. ff. de Injur. proprie tamen est Contumelia illata contra honorem, vel bonam famam alicujus, ad eum contemptibilem reddendum. Bart. in l. Eum, qui. eod. tit. Picardus in Instit. Civil. lib. 4. tit. 4. num. 17. cap. Quid dicam. 14. q. 4.

Quo ad Secundum. Tribus modis infertur contumelia, & committitur injuria in aliquem, videlicet Verbis, Calamo, & Factis. Injuriatur Verbis ille, cui impropertur aliquid, quod ejus famam gravat apud bonos, & reddit eum contemptibilem, etiamsi impropertur illud non sit criminofum; ut si quis appellet aliquem spurium, vel bastardum; aut consimili injurioso titulo nomen. l. 3. ff. de Liber. & posthum. l. Turpia legata. ff. de Leg. 1. Abb. & Felinus in c. Cum te. De Jurjurand. etiamsi quod obijcitur, verum sit; quando per modum contumeliae profertur. l. 2. C. de Offic. Rector. Provinciae. Et Hostien. in tit. de Injur. num. 6. Exemplum habemus in Scriptura Sacra de Semei injuriante Regem David fugientem

rem à seditione populi, excitata per Absalonem filium ejus; ita enim impropere Regi: *Egre dere, egredere Vir sanguinum, & Vir Bellal. Reddidit tibi Dominus universum sanguinem Domus Saul; quoniam invasisti Regnum pro eo. 2. Reg. 16. 8.* Præcipue autem quis injuriatur, cum ab alio ei datur *Mentira*; & ei dicit, *Tu mentiris*; hæc enim verba sunt valde injuriosa, & contumeliosa; significant enim, & inferunt, Tu es homo falsus, mendax, tristis, ac impius. Clar. in *S. Injuria. post. princ. & ibi Bajard. num. 20. Farinac. q. 105. num. 310. ubi DD. & Menochius cons. 41. num. 8. & 9. Novissimè Conciol. in Resolut. crimin. Verb. Injuria, resol. 2.*

Secundo, quis injuriatur Calamo, quando alter contra eum scribit libellum famosum; vel componit carmina; aut cantilenas; historias, vel alias scripturas infamatorias. *l. 5. S. fin. ff. de Injur.* Item si quis in judicio vel agendo, vel expropiando, objecerit Adversario rem aliquam, quæ ejus lædat æstimationem; & non probaverit, eam esse veram. *l. Item apud. S. Ait. Prator. & ibi Glossa. ff. hoc eod. tit.* Prout etiam mittens Litteras ad superiorem sine subscriptione, ac nomine scribentis, in quibus narrentur defectus alicujus personæ, qui probari non possint, idèdque his litteris, quæ vulgò dicuntur *Lettere Orbe*, nulla fides est præstanda. *cap. Inquisitionis. De Accusationib. Nicol. Instit. Civil. lib. 4. tit. 4. n. 4.* Quamvis Superior non malè agat, si iter attentus super contentis in illis; & secretas informationes fumat extrajudicialiter pro veritate scienda, pro bono regimine populorum; ut pluries respondisse Sacram Congregationem notat Nicolius *de lib. 4. tit. 4. num. 5.*

Factò autem inferitur injuria; si quis alteri det alapam in faciem; vel pileo, aut biretto alterius faciem percutiat? vel pedem injiciat in ventrem, aut lapides in alium mittat, ut contra Regem Psalmistam faciebat præcitus Semei, qui *2. Reg. 16. 6. Mittebat lapides contra David, & contra universos Servos Regis David.* Ulterius Injuriam dicitur factò inferri etiam per nutus, & signa, ut si quis contra Uxoratum erigat duos digitos, indicem scilicet, & auricularem in forma duorum cornuum; vel ad ostium ejus domus appendat cornua; tunc enim committit in eum atrocem injuriam, ac majorem, quam si ei dixisset cornutum, vel adulteræ maritum. Nicol. *ubi sup. sub. num. 6. Vers. 4.* Qui simul *Vers. 4.* subdit, quòd injuriam facit ille, qui honestam mulierem tacitus insequitur, & cum ea adambulat quocumque vadat; assidua namque frequentia præbet, quasi nonnullam infamiam; prout etiam illi, qui tempore bacchanalium utuntur cappa Eremitarum, vel veste aliorum Religiosorum; quasi in eorum contemptu; & idèd iidem agere possunt contra ipsos actione injuriarum. *d. l. Item apud. S. Ait. Prator. Vers. Generaliter ff. de Injuriis.*

Quò ad Tertium. Pro injuria competit duplex actio; nempe Civilis, & Criminalis. Hæc datur ad pœnam; illa verò ad æstimationem damni; ut tradunt Jul. Clarus in *S. Injuria. num. 5. Vers. Scire debet.* Farinacius *quæst. 105. num. 28. & Conciol. d. Verb. Injuria. Resol. 1. ubi num. 2.* declarat hanc conclusionem, dicens, quòd si in judicio prius sit intentata per injuratum actio Civilis ad injuriæ æstimationem; non potest postea per eundem intentari actio Criminalis ad

pœnam Fisco applicandam; quia per unam censetur alteri præjudicatum, cum utrumque judicium tendat ad vindictam ad text. in *l. Prator. edixit. S. Si dicatur. & S. seq. ubi Glossa ff. hoc tit. & notat Abb. in cap. cum te num. 24. de sentent. & re judic.* Hoc tamen limitant DD. ut habeat locum, quando fuit intentata actio Civilis ad injuriæ æstimationem; secus tamen est, si illa sit intentata ad damna, & interesse tantum; tunc enim potest adhuc intentari actio Criminalis ad pœnam. *d. l. Prator edixit. S. Quid ergo. & ibi Gloss. ff. de Injur.* Farinac. *d. quæst. 105. num. 30. ubi DD. & Thefaur. decis. 18. num. 11.* Porrò omnis altercatio cessat, quando qui intentat actionem Civilem, protestatur id facere sine præjudicio actionis Criminalis; & è contra; tunc enim post intentatam unam actionem potest deveniri ad aliam. Conciol. *d. resol. 1. in fin.*

Quò ad Quartum. Actio injuriarum non solum competit ei, cui facta est injuria, sed etiam illis, in cujus potestate est ipse injuriatus. Hinc si injuria illata sit Filiofamilias, agere potest actione injuriarum non solum ipse Filius, sed etiam illius Pater, vel Avus; prout etiam, si injuriata fuisset Filia habens Patrem, Maritum, & Socerum, quatuor sunt personæ, quæ possunt uti actione injuriarum contra injuriantem; nempe ipsa Filia, ejus Pater, ejus Maritus, & ejus Socer. *l. Cum qui S. fin. & l. Sed si unius. ff. h. t.* Nicolius *Instit. Civil. lib. 4. tit. 4. a num. 9. & seqq. ubi num. 15.* inferit, quòd sicut olim Dominus exercebat hanc actionem pro injuria facta Servo suo, *l. Item apud. S. Ait. Prator. ff. de Injur.* ita nunc Herus agere potest pro injuria illata famulo suo; dummodò ipse gerebat officium, vel negotium ejusdem Heri sui. *d. l. Item apud. S. Si quis Virgines. Vers. Comitum. & l. Quisquis. ff. Ad Leg. Jul. Majest.* Et ex his inferunt DD. quòd pro injuria facta Clerico, Monacho, Doctore Collegiato, vel Discipulo, agere potest ad vindictam, & ad æstimationem Episcopus, Abbas, Collegium atque Magister. Nicolius *ubi supra. num. 16. in fin.* Guido Pap. *decis. 464. Craff. part. 1. lib. 2. cap. 62. num. 32. & Antonellus de Regim. Milit. Eccl. lib. 6. cap. 13. num. 2. ubi alios cumulat.*

Quò ad Quintum. Injuriam alicui inferentes puniuntur de Jure Civili pœna arbitraria, secundum majorem, vel minorem injuriæ gravitatem. *S. Pœna autem. Instit. Civil. de Injuriis;* itaut aliquando qui injuriam fecit, mulctetur exilio, vel carcere, vel pœna pecuniaria. Fisco applicanda, vel ad petendam veniam ab injuriato, seu ad compensandam alio modo injuriam illatam. Julius Clarus in *d. S. Injuria. Vers. Sed quare.* Riccius in *Collect. decis. 1841. part. 5.* Gratian. *Decis. 199. & Surd. Decis. 89. num. 9.* De Jure autem Canonico variz sunt pœnz secundum varietatem personarum, quibus facta est injuria. Siquidem generaliter statutum est, ut qui condemnati sunt actione injuriarum sive civiliter, sive criminaliter, incurrant infamiam Juris. *cap. Cum te. De Sent. & re judic. ubi Abbas num. 1.* quod est conforme etiam dispositioni Juris Civilis. *lib. 1. ff. de His, qui notant infam. & per consequens remaneant Irregulares;* dummodò injuria non fuerit levis, sed pertingat ad peccatum mortale. Innocent. Host. & Felin. in *d. c. Cum te.*

In ea tamen Episcopus potest dispensare. *cap. At si Clerici. §. De Adulteriis. De Judic. Thesaur. de Poenis Eccles. d. part. 2. in Verb. Injuria. c. 1. per sor.* Si verò injuria illata sit non solum verbis, sed factò in Ecclesiasticas personas; si injuriatus fuerit Clericus, aut Monachus, aut Religiosus, tunc qui injuriam intulit, remanet excommunicatus per text. in *cap. Si quis suadente diabolo. 17. q. 4.* non tam percutiendo Clericum vivum, sed etiam mortuum. *Felin. in cap. A nobis. il. 2. n. 4. & Barbosa ibid. n. 47. de Sentent. Excommunicat.* Ac eandem Excommunicationem incurrunt non solum injuriose percipientes, sed etiam mandantes, consulentes, incitantes, consentientes, & percussione ratam habentes, si eorum nomine sit facta. *c. Cum quis. De Sent. Excomm. in 6. Thesaur. d. Verb. Injuria. c. 2. Ampliat. 6.* ubi notat, absolutionem esse reservatam Papæ, nisi percussio, & injuria esset levis; ab hac enim Episcopus posset absolvere. *c. Pervenit. ubi Abb. & DD. de Sent. Excomm.* Quod si injuria facta sit in personam Episcopi, non solum qui eam intulerit, est excommunicatione Papæ reservata illigatus per *Clem. 1. de Poenis. & per cap. 11. Bulla in Cena Domini*, sed etiam remanet privatus Feudis, locationibus, officii, & beneficiis spiritualibus, ac temporalibus, quæ obtinet ab Ecclesia, cui Episcopus offensus præest; & ejus filii, per lineam masculinam descendentes, usque ad secundam generationem redduntur ipso factò inhabiles ad Ecclesiastica beneficia in Civitate, & Diocesi ejusdem Episcopi obtinenda, omni spe dispensationis adempta, ut late demonstrat idem *Thesaur. d. part. 2. Verb. Injuria. cap. 3.* Easdem poenas multo magis incurrunt, qui injuriam gravem inferunt in personas Nunciorum Apostolicorum, seu S. R. E. Cardinalium; & (quod nunquam eveniat) in personam Summi Pontificis; *cap. Felicis. de Poenis in 6. d. can. 11. in Bulla Cane Domini; & tradit Thesaur. ubi supr. cap. 4. & Antonell. de Regimin. Milit. Eccl. d. lib. 6. cap. 13. §. 2. ubi n. 21.* notat, quod licet Clerici Laicos injuriantes debeant eis competenter satisfacere; non tamen decet, quod ipsi Clerici genua flectant, vel aliud faciant, quod tendat in opprobrium Cleri. *cap. Quando. 86. dist. Graff. part. 2. lib. 2. c. 17. n. 38.*

Demum, si injuria illata sit calamo, idest per libellum famosum, carmina, aut alias scripturas infamatorias, de Jure Civili Auctores earum veniunt plectendi poena capitis per text. in *l. Unic. c. de Famos. libell.* quamvis Julius Clarus in *Pract. Crimin. §. fin. quasi. 68. Vers. Libelli famosi* notet, quod tam rigorosa poena non sit in usu: sed prædictos Auctores puniri poena extraordinaria, videlicet vel fustigationis, vel ictuum funis, vel ad summum poena treremium juxta facti; & personarum qualitatem. De Jure autem Canonico tales excommunicantur, ac verberibus corripuntur. *c. Qui in alterius. §. qu. 1.* Et si Clerici sint, deponuntur. *Sylvest. in Verb. Libellus. n. 5.* Quod si Libelli famosi compositi sint contra statum Ordinis Prædicatorum, vel Minorum, aut aliarum Religionum habentium communicationem Privilegiorum, Auctores eorundem Libellorum sunt ipso Jure excommunicati ex Constitutione Alexandri Papæ IV. Incipien. *Ex alto;* quam refert Bonacina, relatus ab Antonello de *Regimin. d. lib. 6. cap. 14. num. 4.* ubi alias ampliationes, ac limitationes ponit circa hanc poenam.

Quò ad Sextum. Si quærimus, quomodo refarciantur damna illata? advertendum est, nos loqui de damnis, non dolo, fraude, aut injuriose commissis, sed de illatis ex mera negligentia, vel ex culpa levi tantum; ut si quis negligat custodire sua animalia; & hæc damnum inferant in campis alienis, vel aliquis nesciens frænare equum ferocem, super quem ascendit, ab eo aliquis in via impetu, vel calcibus impetatur, aut murator reficiens tegetes domus projiciat saxa, vel ligna, non appposito signo, quibus Viatores offendantur; aut alius è fenestra projiciat in viam publicam aquam maculosam, vel brodium, quo trans-euntis vestes maculentur; sive dominus canis rabidi non teneat illum bene alligatum, adeò ut infiliat in transeuntes, eosque mordeat, aut feriat. In his omnibus, & similibus casibus datur actio tam Civilis, quam Criminalis contra actorem damni; in quem Judex pro suo arbitrio profert Sententiam ad resarciendum damnum, attenta quantitate ejus, & qualitate personæ, cui damnum fuit illatum. *l. Si Servum meum. ff. Ad Leg. Aquil. l. Interdum. ff. de Public. judic. l. Prator. editit. ff. de Injur. l. Qui Fides. & l. penult. ff. de Incend. ruina. & naufrag. l. 1. §. Sed & si canis, & l. 2. ff. Si quadrupes pauper. sec. dic. Nicolus, & DD. in libr. 4. Instit. Civil. tit. 3. De Lege Aquilia*, ubi late agunt de damnis ex mera negligentia, & sola levi culpa illatis.

TIT. XII

De Ecclesiasticis Censuris.

Quoniam de Jure Canonico delicta, de quibus hucusque egimus, ut plurimum Ecclesiasticis Censuris plectuntur, & castigantur, idè de his in præfenti est agendum; & pro intelligentia earundem videbimus:

1. Quid significet hoc Vocabulum Censura?
2. Quid sit Censura Ecclesiastica?
3. Quotuplex sit?
4. Qui possint fulminare Ecclesiasticas Censuras?
5. Contra Quos possint fulminari?
6. Quæ sint necessaria pro validitate Censuræ?
7. Quæ causa excuset ab incurrendis Censuris?
8. Quis possit absolvere ab Ecclesiasticis Censuris?

Quò ad Primum. Hoc Verbum Censura, generaliter sumptum, judicium innuit de aliqua re, digna laude, vel vituperatione; hinc Revisores librorum vocantur Censores; & hoc nomine appellabantur apud Romanos illi, ad quos spectabat indagare mores populorum; ne indigni admitterentur ad honores. Sic etiam in Serenissima Republica Veneta creantur Censores, quorum officium est observare, ne Leges, quibus ipsa regitur, ab aliquo offendantur. Specialiter autem sumpta hæc Vox Censura significat aliquam poenam correctivam, & medicinalem aliqujus transgressionis, ut notat Navarr. in *Summa. cap. 27.* & olim etiam vocabatur Pressura; ut eam nominat Rabanus in *cap. Non in perpetuum. 24. q. 3.* & etiam Clausura; ut in *Regula S. Benedicti c. 6.* Magrius in *Hierolex. iisdem Vocibus.*

Quò ad Secundum. Censura Ecclesiastica est Poena Spirituális, & medicinalis, privans usu aliquorum bonorum spirituum, imposita per Ecclesiam potestatem, à Deo sibi concessam, ut fidelis baptizatus à contumacia discedat, & à culpa, propter quam infligitur, emendetur. Dicitur, Poena, idest punitio, Spirituális, ad differentiam punitionum corporalium. *Medicinalis.*